

CRÒNICA

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL DE LLAGOSTERA

ANY XII (2002) Núm. 22

Rafael Masó a Llagostera

Borja Garcia Vilallonga

Rafael Masó a Llagostera

Arribant al poble de Llagostera, des de mar, es pot admirar el campanar. El nostre campanar. El símbol de la vila. L'orgull dels vilatans. La torre barroca s'alça sobre els teulats emmolsats de les cases austeres i senzilles. Al fons la blavor del cel contrasta amb el blau maragda del Montseny que sembla que protegeixi Llagostera de les envestides dels vents. Closa i capitanejada pel campanar de l'església, Llagostera es converteix en un pas obligat per als viatgers que es dirigeixen vers Girona, als bulliciosos carrers estrets, grisos, obscurs. Cercant la Girona negra. Si el viatger va a les delícies de la platja i les seves brises suaus i relaxants, es troba amb una Llagostera culminada pel mateix campanar i protegida per unes muntanyes tenyides de cel amb matisos d'arbre. És l'Ardenya. L'altra serralada que crea, amb les Gavarres, la vall d'Aro. Més enllà de la vall d'Aro, lluny dels vents marítims, les planícies del Gironès. Un Gironès selvàtic de camps serpentejant al ritme de vents secs i de boscos que creen les barreres de verdor entre aquests dominis daurats dignes de l'Arcàdia més bucòlica. Però Llagostera no és només una imatge fugissera que desapareix en traspasar els petits turons que l'envolten. És a l'interior que alberga el seu encant, la seva gent, la seva ànima. I dins d'aquesta escena perfecte els seus edificis, construccions de poca alçada, senzills però elegants, sobris però rics. Amb tot, aquests habitatges estan mancats de l'aura que pot contenir un emblema, un edifici-símbol. Aquestes creacions de l'home, amb *psije*, atrauen per la seva magnificència decorativa, o per la seva austeritat imponent. La il·luminació de la plaça del poble, el cor de la vila, és el nostre apreciat Casino. Aquesta edificació noucentista, amb aire neoclàssic, alegra la vida amb la seva façana carregada d'elements clàssics. És l'edifici-símbol del motor del poble.

Sortit de la suor i l'esforç de llagosterencs amb l'empenta necessària per fer-ho. Persones que han treballat a l'ombra pel sol fet d'amar Llagostera. Una d'aquestes persones era Artur Rissech Vingut. Nasqué a Llagostera el dia 9 de maig de l'any 1873 i va morir el 9 d'octubre del 1928. Artur Rissech es dedicava al comerç, a la seva casa tenia una botiga de comestibles i comerciava amb gra que comprava als pagesos. Artur Rissech es va casar amb Joaquina Torrent Vergés i va tenir dues filles, Maria i Rosa.

Durant la seva vida va ser un personatge destacat de la història de Llagostera. Entre totes les seves tasques, una de les més importants, per l'ús que encara té actualment, és la reorganització de l'Hospital de Llagostera durant el 1920-1924, anys en què va ser-ne administrador. A l'Arxiu Municipal es conserva un lligall amb la *Memòria* que va redactar sobre la seva gestió econòmica a l'Hospital. Va ser ell l'encarregat de recuperar les rendes dels títols de Deute Públic procedents de les desamortitzacions. Amb Rissech es va acabar l'etapa dels administradors de l'Hospital i a partir de 1924 es va formar un òrgan col·legiat que va dirigir l'Hospital, presidit per l'alcalde i amb 5 membres (dos veïns, dos regidors i el rector de la parròquia). Artur Rissech, però, també va ocupar altres càrrecs públics de rellevància a l'època. En les eleccions municipals del 16 de desembre de 1909 va ser elegit regidor pel primer districte de Llagostera, càrrec que va exercir fins a una data indeterminada. També hi ha constància que va ser President del Centre Catalanista situat a l'edifici de l'Agrícola, encara que no sabem la data de presa de possessió del càrrec ni la de finalització.

Però potser una de les tasques que el va fer més famós en aquella època, juntament amb la d'administrador de l'Hospital, va ser la d'exercir el càrrec de cap del districte del cos del Sometent

Artur Rissech en un acte públic celebrat el 1918. (Col. J. Regàs).

de Llagostera des de l'any 1917 fins a l'any de la seva mort, el 1928. Antigament havia ocupat dins d'aquesta institució el càrrec de cap de poble de Llagostera des del naixement d'aquest cos al nostre poble el 1910 fins a l'any 1917.

L'actiu i emprenedor Artur Rissech, doncs, l'any 1918 va decidir muntar un nou negoci a casa seva: un garatge-estació d'automòbils per a transport de persones. Per a la realització d'aquest projecte va cridar el millor arquitecte del moment i de la zona, el gironí Rafael Masó, que aquell mateix any també havia rebut l'encàrrec de construir la Casa Teixidor, també anomenada de la Punxa, a Girona.

Rafael Masó Valentí va néixer al casal familiar del carrer Ballesteries el 16 d'agost de 1880. Era un dels dotze fills de Rafael Masó Pagès i Paula Valentí Fuster. El pare de l'arquitecte, procurador, va fundar el 1889 el *Diario de Gerona de avisos i notícies*, que actualment encara existeix, del qual serà el president-fundador fins a la seva mort l'any 1915.

L'any 1900 el jove Masó ingressà a la Facultat d'Arquitectura de Barcelona on va conèixer els arquitectes que esdevindrien fonamentals per a la difusió del modernisme a gran part de Catalunya: Josep Mª Jujol, l'arquitecte per excel·lència de Tarragona i voltants; Josep Mª Pericàs, junt amb el qual construiria més tard la clínica mental de Sta. Coloma de Gramanet. Quan va acabar la carrera el 1905, Masó es va establir com arquitecte a Girona i va acabar essent el re-

presentant del modernisme i el noucentisme a la província de Girona, on exercí fins a la seva mort el 1935.

Masó va començar amb una arquitectura modernista agressiva i atrevida, de corbes sinuoses i ferros estridents i recargolats. Després d'acabar la carrera d'arquitecte va començar la restauració del mas El Soler (1909). Aquí per primera vegada utilitza ceràmica de La Gabarra i Cia. de La Bisbal. Més endavant rebrà l'encàrrec de construir el que serà l'edifici més emblemàtic de la seva vida:

Rafael Masó en una fotografia dels primers anys com a arquitecte. (Col. N.J. Aragó).

la farinera Teixidor (1910-1911; 1915-1916). En aquesta obra, coberta de ceràmica blanca, Masó comença a perfilar una arquitectura més personal. A partir d'aquell moment es converteix en un arquitecte amb popularitat a Girona i l'any 1913 fundà l'associació cultural Athenea, amb tots els artistes i escriptors gironins del moment. El mateix any, Masó construí la seu-sala d'exposicions per a aquesta entitat. Més endavant realitzarà obres com la casa Masó (1916-1919), una remodelació del casal familiar on s'aprecia la influència del modernisme alemany i l'art nouveau francès; la casa Teixidor (1918) o més coneguda com casa de la Punxa, que recorda les cases modernistes alemanyes. Durant els anys 20, Masó desenvolupà una arquitectura genuïnament noucentista, ja començada a apreciar a partir de 1918. Són mostres d'aquesta arquitectura la casa Cots de Girona, la Caixa de Pensions de Sant Feliu de Guíxols, la casa Omedes també de Girona i l'obra mestra de Masó: S'Agaró.

S'Agaró va ser per a Masó un lloc on edificar un imperi, un lloc per experimentar, crear i recrear. Masó va començar la construcció d'aquesta urbanització de luxe l'any 1923 i encara l'any 1935 estava ultimant detalls d'algunes cases. Entre les més destacades figuren: Senya Blanca, casa Niubó, casa Masó, Graciella, l'Hostal de la Gavina, casa Bonet, etc. Tota la distribució i la divisió en parcel·les de la urbanització la va portar a terme ell i el seu mecenes J. Ensesa.

L'obra de Rafael Masó avui és considerada com un dels millors exemples del modernisme català amb més personalitat i amb més influències europeïtzants.

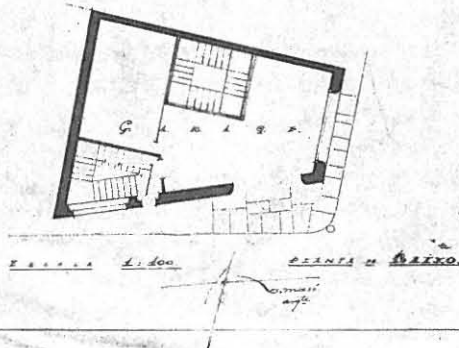
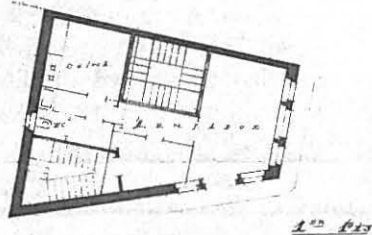
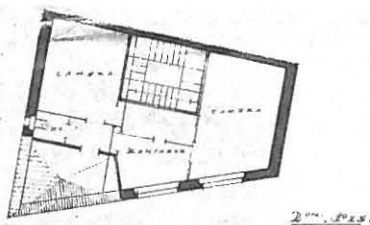
Primer projecte de Masó a Llagostera: la visió d'Artur Rissech

El maig de l'any 1918 el llagosterenc Artur Rissech Vingut va encarregar a Rafael Masó els plànols de la seva casa, la cantonada entre el carrer de Sant Feliu i la carretera de Girona a Sant Feliu de Guíxols. En l'obra canònica de Comadira-Tarrús sobre Rafael Masó no apareix aquest projecte. En la correspondència que es conserva a l'Arxiu Municipal de Llagostera, transcrita més endavant, Artur Rissech informa que en els baixos hi establiria un garatge-estació d'automòbils per a transport de persones.

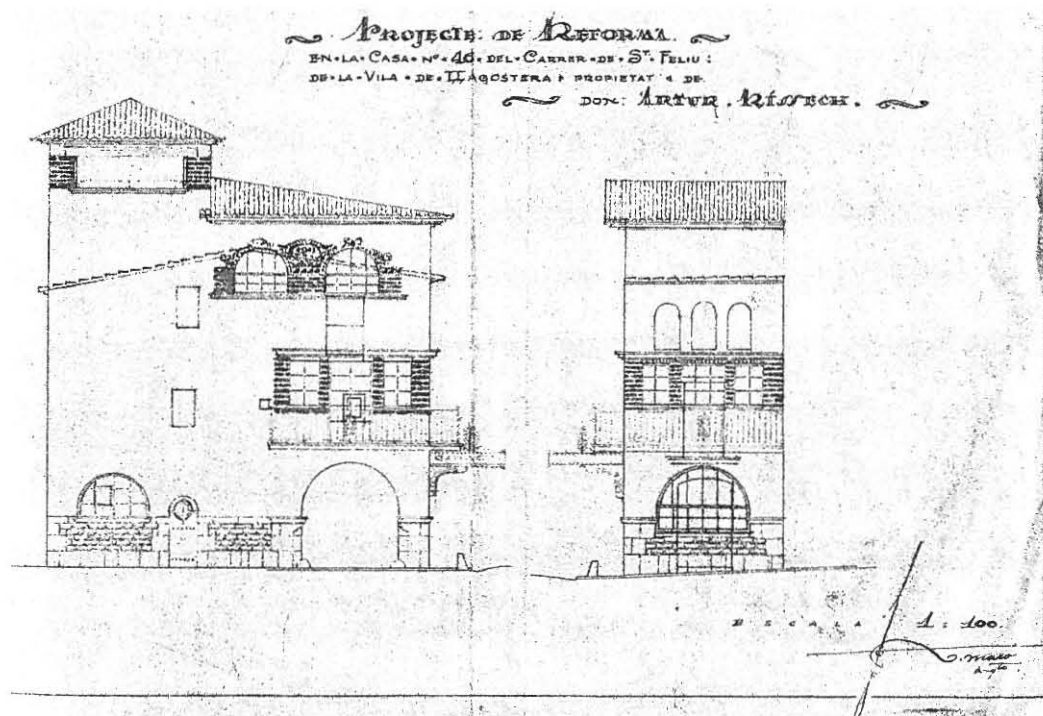
S'han trobat dotze plànols del projecte encarregat per Artur Rissech: quatre a l'Arxiu Municipal de Llagostera i vuit a l'Arxiu del Col·legi d'Arquitectes de Girona. Els plànols de l'Arxiu de Llagostera es componen d'un alçat de la façana i tres vistes de planta de l'interior. Dels del Col·legi d'Arquitectes quatre són els mateixos que els de l'Arxiu i els altres són un alçat de la masia i tres de la distribució de l'interior original. Els plànols estan reproduïts a l'escala 1:100. Els plànols estan impresos en paper de calca i els antics envans estan superposats sobre els nous.

En el projecte es pot veure que la primera planta es componia d'un menjador per als passatgers, un servei i una cuina; la segona planta estaria destinada a ser el seu propi habitatge: un menjador, dues habitacions i un servei. La teulada quedaria culminada per una torratxa. Tot això comportava la reforma completa de la masia d'estil català, propietat de Rissech.

La façana tindria tot el gust de l'estil Masó de la segona època en el moment de transició de la utilització de les ceràmiques de la Gabarra de La Bisbal a les d'Argerates Marcó de Quart. La planta

Plànol de la planta del projecte de Masó per a Artur Rissech. (AMLLA, Fons Ajuntament).

La façana de l'establiment-vivenda d'Artur Rissech amb tot el característic estil de Masó. (AMLLA. Fons Ajuntament).

baixa destinada, com hem dit abans, a ser el garatge estaria decorada amb pedra polida i amb no polida i estaria coronada per un fris del mateix material. Aquesta decoració Masó la utilitzà en la construcció de la seva casa familiar a Girona el 1912 i aquell mateix any.

Per facilitar l'entrada dels vehicles, la casa minvaria la seva amplada a mesura que s'acostés a la carretera i l'entrada al garatge seria de fàcil accés gràcies a una obertura amb un arc de mig punt. Les obertures amb forma de semicircumferència i dividides en petites finestres quadrades donarien llum a l'interior del garatge, recurs també utilitzat en la casa Masó; un rètol de ferro forjat, semblant a l'antic rètol de la botiga Adroher de Girona, característic de l'estil de Masó, informaria els viatgers del lloc on es troba l'establiment.

Per permetre que els passatgers poguessin accedir fàcilment al restaurant, una escala comunicaria els dos negocis; l'escala estaria il·luminada per la llum que entraria de la torratxa. També aquesta escala tindria una entrada des de l'exterior amb una porta en forma d'arc de mig punt, semblant també a la de l'entrada a la impremta Masó, i una petita finestreta. Una altra escala comunicaria totes les plantes, però aquesta seria d'ús exclusiu per a la família Rissech.

El primer pis constaria d'una balconada que ocuparia tota la cantonada, la façana de la carretera i una part de la del carrer de Sant Feliu, constaria

de 5 finestres, tres de les quals estarien a la façana de la carretera i les dues restants a la façana del carrer de Sant Feliu, acompanyades per una porta que permetria de sortir al balcó. Tot aquest conjunt estaria recobert per ceràmica negra de can Marcó utilitzada per Masó en moltes de les seves obres incloint-hi també la seva obra mestra de S'Agaró.

El segon pis tindria dues finestres en forma de semicircumferència igual que les de la planta baixa. També com les del primer pis estarien recobertes de ceràmica negra i inclouria un medalló ovalat amb la data de construcció a l'interior.

A continuació i pel seu interès transcriurem les dues cartes que es conserven a l'Arxiu Municipal de Llagostera, les sol·licituds d'obra que Artur Rissech va enviar a l'Ajuntament.

Carta 1

En aquesta carta Artur Rissech demana el permís de construcció de la casa, amb ella acompanya els plànols del projecte creats per Masó:

Arturo Rissech Vingut, del comercio y vecino de Llagostera, con cédula personal de clase 9ª n.º1329, y como propietario que es de la casa n.º46 de la calle de San Feliu de la propia Villa, a este Ayuntamiento atentamente expone:

Que en la referida casa de su propiedad tiene proyectadas obras de reforma que consistirán,

según se pone de manifiesto en los planos que se acompañan, firmados por el arquitecto de Gerona D. Rafael Masó, en un cambio total de su distribución interna, así como en una notable transformación de la magnitud y disposición de sus aberturas de fachada, al objeto de que se adapten unas y otras en su futura organización a las nuevas necesidades que el edificio debe satisfacer para su conversión en un establecimiento de parada de automóviles o garage, con servicio para pasajeros en la sala y comedor del piso principal.

En su consecuencia a este ayuntamiento,

Suplica se sirva concederle el oportuno permiso para la ejecución de las obras proyectadas, trasladándose copia del acuerdo en su día, a los efectos consiguientes.

En la villa de Llagostera, a 25 mayo de 1918.
Arturo Rissech

Sr. Alcalde presidente del Ayuntamiento de Llagostera

Carta 2

En aquesta carta Artur Rissech es desdii del projecte encarregat a Masó i sol·licita permís d'obres que hauria de dur a terme el contractista llagosterenc Joan Mundet, emparentat amb el mateix Rissech.

Carta 2 a l'ajuntament, 1918

Arturo Rissech y Vingut, del comercio y vecino de Llagostera, en cédula personal que exhibo para verse y devolverse, de clase 9ª/n.º 1334, y como propietario que soy de la casa n.º 46 de la calle de San Feliu de la propia Villa, a este Ayuntamiento atentamente expongo:

Que en virtud de no haberme podido conformar con la primera de las condiciones que en 20 de junio de 1918 fijó en mis proyectos de reforma de la casa arriba señalada, el señor Ingeniero encargado de esta carretera de Gerona a San Feliu, en cuya travesía en la Calle de Camprodón linda por su lado norte la expresada casa, y las que me fueron transmitidas oportunamente por esta alcaldía, alzándome en recursos (sic) interpuestos contra esta resolución en primeros días de agosto último, el Sr. Ingeniero Jefe de Obras Públicas de la provincia, por resolución del Sr. Gobernador de la misma, en comunicación, de fecha 13 diciembre último, me autoriza para practicar las obras de reforma de la citada casa con arreglo a las condiciones señaladas por la alcaldía, relevándome de cumplimentar la primera que es la que fija la linea de fachada paralela a la carretera, debiendo ser ésta la que figura en los planos acompañados al solicitar la autorización de que se trata.

En su consecuencia, y pudiendo el suscrito edificar en la linea actual de fachada, atendido el persistente y excesivo coste de los materiales de construcción, me fuera conveniente que modificando en parte los planos presentados en aquella ocasión, suspendiendo interinamente su completa realización, y sin renunciar a los beneficios que me concede la resolución gubernativa, arriba anotada, al Ayuntamiento

Suplico: se sirva concederme la debida licencia después de autorizada por Obras Públicas al efecto procedente para reedificar en la misma linea de fachada y con arreglo al diseño firmado por el constructor de obras D. Juan Mundet, cuyos diseños se acompañan por triplicado a la presente.

Vivan V.m. años
Llagostera 20 enero 1919

Arturo Rissech

S. Alcalde-Presidente del Magno Ayuntamiento de Llagostera

Amb data del 28 de gener de 1919 l'alcalde Joan Ferrer va remetre la petició de Rissech a la direcció d'obres públiques de la província de Girona per demanar l'autorització. El 19 de febrer

del mateix any l'enginyer Jaume Andreu va signar l'autorització i dos dies després l'alcalde de Llagostera va concedir a Rissech el permís per edificar.

Aquest bell projecte de Masó va acabar essent irrealitzat. Rissech va contractar un contratista d'obres llagosterenc per a la remodelació de la masia. En els baixos s'hi va situar el comerç de comestibles en comptes de l'arriscada empresa de muntar un taller d'automòbils amb servei de restaurant. La visió de Rissech era terriblement avançada per a l'època i, en cas que s'hagués realitzat, es podria parlar de la primera àrea de servei en carretera. La gosadia de Rissech va quedar aturada per algun motiu desconegut que li va fer optar per un arquitectura modernista més estandaritzada i, a part de continuar el negoci tradicional, instal·lar un surtidor de benzina i oblidar el que podia haver estat la creació d'una àrea de servei per a viatgers.

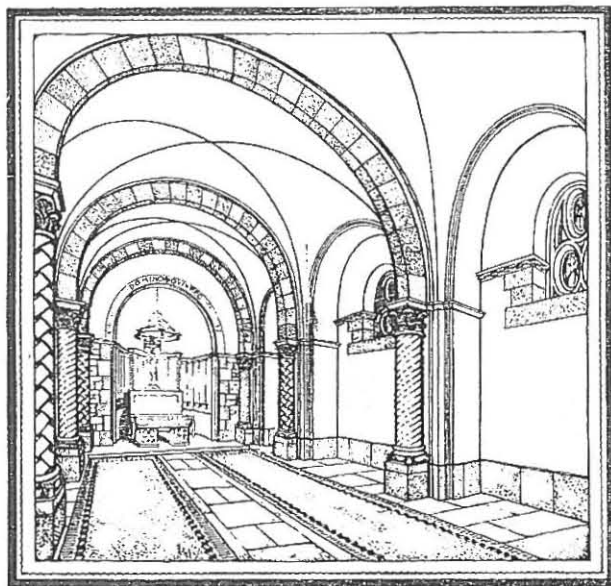
Segon projecte de Masó a Llagostera: l'ampliació de l'Església

En l'Arxiu del Col·legi d'Arquitectes de Girona es conserven nombrosos plànols y esbossos de l'ampliació de l'Església de Sant Feliu de Llagostera. Aquest projecte, datat en el llibre de Comadira-Tarrús sobre l'obra i vida de Masó,

no es va arribar a realitzar per motius desconeguts, ja que en l'Arxiu Parroquial no es conserva cap document contemporani al projecte que el mencioni a ell i al seu possible mecenes. Tampoc entre els papers de l'Arxiu del Col·legi d'Arquitectes de Girona es pot trobar el nom del misteriós promotor. Aquesta obra de Masó, ja en la plenitud del seu noucentisme més accentuat, hagués suposat un engrandiment considerable de l'espai cobert de l'Església. Probablement algun terratinent llagosterenc volia passar a la posteritat davant els ulls de Déu, de l'Església i del poble com el constructor d'una obra tan imponent com la d'una capella dedicada possiblement a un sant local.

El mes de març del 1925 Rafael Masó projectà una capella annexa a l'Església parroquial. La capella de planta rectangular estaria ubicada a l'actual terrassa. La forma de la nau seria de canó i estaria subjectada per unes columnes de terrissa negra d'Argerates Marcó de Quart. Una de les capelles laterals de l'Església serviria de pas entre els dos cossos, i també s'aprofitaria la construcció d'aquesta per ampliar la sagristia. Al costat de la sagristia s'hi trobaria el retaule de l'absis en honor al sant al qual li hauria estat dedicada la construcció. La unió de tres vitralls rodons formaria una obertura per permetre que entrés la llum. Tot aquest conjunt de detalls i elements decoratius, tal i com hem mencionat anteriorment i com es pot veure en els plànols, seria d'un estil completament noucentista. Aquest projecte formaria part del grup d'obres de l'etapa noucentis-

el
PROJECTE DE
CAPELLA
PARA
ESGLÉSIA
EN
LLAGOSTERA

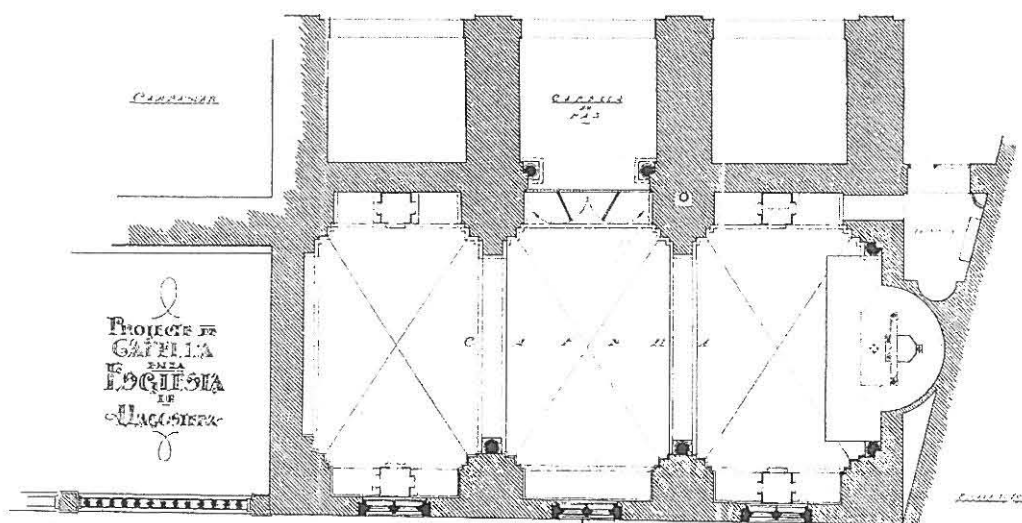
el
PERSPECTIVA
8

...GIRONA... MARÇ... 1925...

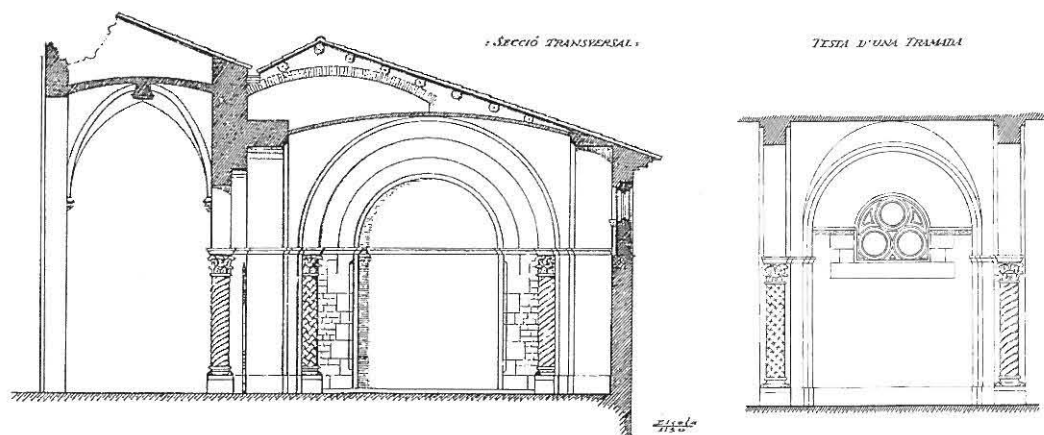
ta de Masó, entre les quals podem trobar S'Agaró. Masó no hagués inclòs mai aquest estil seu tan personal dins del noucentisme "clàssic" sinó dins d'un nou corrent estètic que pretenia obtenir, amb la fusió dels diversos estils que hauria anat acumulant durant la seva vida d'arquitecte (modernisme català, alemany, arquitectura tradicional catalana, noucentisme), tal i com ell anomenava "arquitectura catalana". Ja en el projecte de 1918 d'Artur Rissech es comencen a perfilar les

seves intencions sobre aquest corrent, però no serà fins al 1923 amb el disseny de S'Agaró que el portarà a terme.

Malauradament cap d'aquests projectes no es va dur a terme. Tot i disposar del talent i l'empenta vitalista de Masó, Llagostera per un motiu o un altre es va fer enrere en l'agossarat repte de realitzar una obra de l'estil que Rafael Masó anomenava arquitectura catalana.

Planta de la capella annexa a l'Església. Es pot observar l'accés que Masó volia realitzar en una de les capelles laterals de l'Església. (AHCAOC. Demarcació de Girona, Fons Rafael Masó).

Secció transversal de la capella i les capelles laterals de l'Església on es pot apreciar el tipus de nau i l'alçada que Masó havia pensat per a la capella. (AHCAOC. Demarcació de Girona, Fons Rafael Masó).

Agraïments

Voldria agrair a totes les persones que han ajudat a aconseguir que aquest projecte fos realitat i molt especialment a:

Marta Albà

Joaquima Regàs

Mariàngela Vilallonga

Narcís-Jordi Aragó

Mn. Josep Mª Jordà

Bibliografia

Comadira, Narcís i Tarrús, Joan

Rafael Masó, arquitecte noucentista, Barcelona, 1996.

Albà Espinet, Marta

L'Hospital, Crònica de l'AMLLA, Llagostera, 2000.

Fonts

Arxiu Municipal de Llagostera. (AMLLA).

Col·legi d'Arquitectes de Catalunya – Demarcació de Girona. (AHCAOC).

Col·lecció particular Narcís-Jordi Aragó Masó.

Col·lecció particular Joaquina Regàs Rissech.

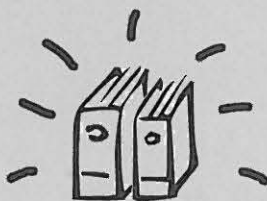
TÍTOLS PUBLICATS

- 1- *El Mercat i la Fira* de Marta Albà i Espinet
- 2- *El passeig Romeu* de Fina Solà i Llirinós
- 3- *Breu història de la infermeria a Llagostera* de Rosa Masana i Ribas
- 4- *El llarg acabament de l'església de Llagostera (Segles XVII-XVIII)* de Josep M.T. Grau i Roser Puig i Tàrrach
- 5- *Jaume Roure i Prats. Radiografia d'un cacic* de Dolors Grau i Ferrando
- 6- *Indústries sureres a Llagostera* de Fina Blanch i Rissech i Rosa Masana i Ribas
- 7- *La Casa de les Vídues. Cent anys per tenir una biblioteca pública* de Joan Ventura i Brugulat
- 8- *La Plaça Catalunya* de Marta Albà i Espinet i Enric Ramonet i Lloveras
- 9- *Breu història de la sastreria a Llagostera* de Josep Vilallonga i Ribalta
- 10- *Els noms dels carrers: dedicacions i origen* de Ramon Brugulat i Pagès
- 11- *L'arqueologia a Llagostera* de J. Merino, L.E. Casellas, X. Rocas
- 12- *Les fonts de Llagostera* de Magda Saurí i Masgrau
- 13- *Antoni Varés. Un home i el seu temps* d'Albina Varés i de Batlle
- 14- *Les sitges de Llagostera* de Josep Burch i Rius
- 15- *Retaules barrocs* de Josep Maria Grau i Roser Puig
- 16- *1831-1936. Cent anys de població a pagès* d'Olga Llobet i Guevara
- 17- *Un notari i els seus papers durant la Guerra del Francès* de Marta Albà i Espinet i M^a. Àngels Adroer
- 18- *Enric Marquès, el pintor* de Lluís Bassets i Sanchez
- 19- *1241 Un Privilegi reial* de Montse Varas
- 20- *L'Hospital* de Marta Albà i Espinet
- 21- *La pràctica de l'Esport a Llagostera* de Francesc Cortés
- 22- *Rafael Masó a Llagostera* de Borja Garcia Vilallonga

ARXIUMUNICIPAL

Plaça del Mercat, 5
17240 LLAGOSTERA
Tel. 972 80 54 36

Horari: de dilluns a divendres de 10 h. a 14 h.

L'ARXIU MUNICIPAL